

PAULO FREİRE VE EĞİTİM FELSEFESİ

Merve AYDIN

Milli Eğitim Bakanlığı (Öğretmen), merve_aydin1995@hotmail.com,
<http://orcid.org/0000-0003-4256-8289>

Akif AKTO

Doç. Dr., Mardin Artuklu Üniversitesi, akifdakto@gmail.com,
<http://orcid.org/0000-0002-5838-6335>

Article Types / Makale Türü

Review Article / Derleme Makalesi

Received / Makale Geliş Tarihi

15/10/2021

Accepted / Kabul Tarihi

17/12/2021

<https://doi.org/10.26791/sarkiat.1037987>

PAULO FREIRE VE EĞİTİM FELSEFESİ

ÖZ

Eğitim, insanın varoluşundan beri devam eden bir etkinliktir. Bireylere, tüm yönleri ile gelişebilme imkânı sunan bu faaliyet tarih boyunca farklı uygarlıklar ve düşünce insanları tarafından ele alınmıştır. İnsanın bilme ihtiyacından doğmuş bir disiplin olan felsefe de insanı konu alır ve özünde sorgulama, analiz etme gibi kavramları barındıran zihinsel bir süreçtir. “Ne için, nasıl ve ne tür bir insan yetiştirmeliyiz?” soruları eğitim ve felsefeyi bir araya getiren önemli bir köprüdür. Felsefe, eğitimin düşünsel yapısını oluşturmaktadır. Eğitimin tüm yönleri ile düşünülmesi ve ideolojik, politik, sosyolojik ve felsefi açılardan ele alınması için eleştirel bir yaklaşıma ihtiyaç vardır. Bireyin hayatında geniş bir yer tutan eğitim kavramını sorgulaması, onun toplumsal kurumlarla ilişkisini anlamaya çalışması ve bu ilişkiler sonucunda ortaya çıkan sorunları fark etmesi onu kendi yaşamında söz sahibi yapar. Eğitime eleştirel bir pencereden bakan eleştirel pedagoji de bunu amaçlar. Eğitimin daha demokratik ve insani bir şekle bürünmesi, bireyin doğasını ve özgürlüğünü merkeze alması bakımından eleştirel pedagoji alanının eğitim anlayışını iyi kavramak ve bu alanın en önemli temsilcilerinden biri olan Paulo Freire’in eğitim konusundaki görüşlerini ortaya koymak gerekmektedir. Freire’nin klasik eğitime yönelttiği eleştiriler ve kişinin bağımsızlığını kazanmasına yardımcı olacak eğitimin nasıl gerçekleştirilebileceğine dair görüşlerinin incelenmesi ile okuyuculara eğitim kavramı ile ilgili yeni bir bakış açısı kazandırmak hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, felsefe, Paulo Freire, eğitim felsefesi, eleştirel pedagoji

PAULO FREIRE AND PHILOSOPHY OF EDUCATION

ABSTRACT

Education is an activity that has been proceeding since human existence. This activity, which offers individuals the opportunity to develop themselves in all aspects, has been handled by different civilizations and philosophers throughout history. Philosophy, which is a discipline born out of the human need for knowing, also focuses on human and it is a mental process that includes concepts such as questioning and analyzing in its essence. The question of “What, how and what kind of person should we raise?” is an important bridge that brings education and philosophy together. Philosophy forms the intellectual structure of education. A critical approach is needed to consider education from all views and to be addressed from ideological, political, sociological and philosophical perspectives. The individual’s questioning the concept of education, which has a wide place in his life, trying to understand his relationship with social institutions and noticing the problems that arise as a result of these relations make him have a say in his own life. Critical pedagogy, which looks at education through a critical perspective, aims at this. It is necessary to understand the educational understanding of the field of critical pedagogy well. Paulo Freire, who is one of the most significant representatives of this field, studied on education, in terms of making education more democratic and humane and centered on the nature and freedom of the individual. It is aimed to give readers a new perspective on the concept of education by examining Freire’s criticisms of traditional education and her/his views on how education that will help the development of a free individual be.

Keywords: Education, philosophy, Paulo Freire, philosophy of education, critical pedagogy

1. GİRİŞ

Hiç bilmediği, tanımadığı bir ortamda bulunan insanların rahatsız olduklarına ya da dünyaya yeni gelmiş bir bebeğin merakla etrafına baktığına çoğumuz şahit olmuşuzdur. Bilmek insanları güvenli, bilmemek ise huzursuz hissettirmektedir. Bireyin kendisi ve çevresi ile ilgili fikir yürütme ve merak etme hissi doğumuyla başlar ve ölümüne kadar sürer. Aristoteles, “İnsan doğası gereği bilmek isteyen bir canlıdır” demiştir. İlahi dinler bu konuyu “yasak elma” efsanesi olarak sunarlar. Yaratılış efsanesinde bahsi geçen bilgelik ağacına, yaratıcının aksi yöndeki buyruğuna rağmen Adem’in gitmesi, insanın, insanlığın bilgiye ve bilme isteğine kayıtsız kalamadığının önemli bir göstergesidir. İnsanı gerçek anlamda insan yapan ve özgürleştiren de budur.¹ İşte felsefe de düşünen, bilmek isteyen ve sorgulayan insanın hayatına burada dâhil olmaktadır. Felsefenin ne olduğu üzerine düşünen herkes onu kendine göre anlamlandırmıştır ve onda kendinden bir şeyler bulmuştur. Felsefe tek bir cümleye sığacak kadar dar kapsamlı bir etkinlik değil, devam eden, canlı bir düşünsel süreçtir. Bu nedenle, felsefenin insanın düşünme ihtiyacından ortaya çıkmış bir bilim dalı olduğunu söyleyebiliriz.²

Felsefe anlamına gelen Yunanca *Philosophia* kelimesi, *philo* (sevgi) ve *sophia* (bilgi, hikmet) sözcüklerinden oluşmaktadır. Felsefe Eski Yunan’da ortaya çıkmıştır. Platon’un öğrencilerinden Herakleides Pontikos’un aktardığına göre, *philosophia* sözcüğünü ilk olarak Pythagoras kullanmıştır. Pythagoras kendini *philosophos* (filozof) olarak adlandırmıştır. Çünkü ona göre *sophia* bilgelik yani eksiksiz doğru sadece tanrılara yakışmaktadır; insana yakışanın ise ancak *philosophia*, yani bilgeliği sevmek ve ona ulaşmaya çalışmak olduğunu söylemektedir.³ Felsefe tüm var olanı sorgulama gücüne sahip evrensel bir bilgi türüdür çünkü insanı, dünyayı, evreni konu edinmektedir. Ibanez’e göre, felsefeyi uğraş edinmek, sınırların dışına çıkmak, bireysel yaşamın özünü keşfetmektir.⁴ Wittgenstein’e göre, felsefenin konusu, düşünceleri mantık bakımından aydınlığa kavuşturmadır.⁵ Bu tanımları özetleyecek olursak, felsefenin evreni ve dünyayı algı-larken takındığımız tavır ve bütün hakkında bir görüşe ulaşma çabası olduğunu söyleyebiliriz.

Felsefenin uğraş alanları konusunda bir uzlaşma yoktur. Hemen hemen her konu felsefenin ilgi alanına girmektedir. Bu nedenle felsefe tüm bilim dalları ile bir ilişki içindedir ve bütün bilim dallarında felsefe yapmak mümkündür. Filozoflar genel olarak varoluş veya varlık, ahlak veya iyilik, bilgi, gerçek ve güzellik, ruh, madde, beden gibi konularla ilgilenmişlerdir. Platon, felsefenin ilgilendiği alanları bilgi, bilgiler öğretisi, ruh bilimi, ahlak, devlet, fizik ve sanat olarak ele almaktadır.⁶ Felsefenin uğraş alanlarını, bilim, bilgi, mantık, ontoloji, doğa, tarih, sanat, dil, antropoloji, etik, hukuk ve devlet, din, metafizik, felsefe tarihi olarak sınıflamak da mümkündür.⁷ Bilgi felsefesi bir başka deyiş ile epistemoloji, bilginin ne olduğunu, nasıl ve ne şekilde elde edildiğini ele almaktadır. Bilgi felsefesi, bilginin ortaya çıkışı sırasında bilen özne ile bilinen nesne arasında bir bağıntıyı araştırmaktadır.⁸ Etik ve estetik konuları ele alan felsefe disiplini ise aksiyolojidir. Ahlak anlamına gelmekte olan Yunanca *ethique* kelimesi huy, mizaç gibi bireyin yapıp etmelerini içerir.⁹ Aksioloji, insanın huy ve mizacını incelemek suretiyle bu davranışların ilkelerini ve değerlerini araştırır. Felsefenin konu edindiği disiplinler birbirlerinden uzak ya da bağımsız değildir. Eğitim ve insan da bu alanın içerisinde. Felsefenin diğer konuları olan bilgi ve değerler, insan tarafından öğrenilirken kullanılan araç eğitimidir. Öğrencilerin yaşadıkları hayatı anlamlandırmalarında, öğretim problemlerine daha gerçekçi bir bakış açısı ile yaklaşmalarında, sosyal problemlere ciddi bir şekilde yönelmelerinde felsefenin yararı büyüktür. Eğitim felsefesi, bir bakıma yöntem, program, ortam ve eğitim hedefleri gibi sorulara cevap arama teşebbüsü ve felsefenin eğitime uygulanmasıdır.¹⁰ Eğitim felsefesi bazı bilim

1 Ahmet Arslan, *Felsefeye Giriş* (Ankara: Vadi Yayınevi, 1999), 88.

2 Abdulkadir Uzunöz, *Eğitim Bilimine Giriş* (Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2016), 126.

3 Macit Gökberk, *Felsefe Tarihi* (İstanbul: Remzi Kitabevi, 2015), 12.

4 Félix Marti Ibáñez, *Felsefe Öyküleri*, çev. Hamide Koyukan (Ankara: İmge Kitapevi, 2000), 18.

5 Ludwig Wittenstein, *Tractatus Logico-Philosophicus*, çev. Ali Kozbek (İstanbul: Logos Yayınları, 1986), 25.

6 Uzunöz, *Eğitim Bilimine Giriş*, 131.

7 Takiyettin Mengüşoğlu, *Felsefeye Giriş* (İstanbul: İstanbul Matbaası, 1968), 12.

8 Abdulkadir Çüçen, *Bilgi Felsefesi* (Bursa: Asa Yayınevi, 2001), 30.

9 Uzunöz, *Eğitim Bilimine Giriş*, 49.

10 Cevat Alkan, *Eğitim Felsefesi* (Bursa: Uludağ Üniversitesi Basımevi, 1983), 5-6.

insanlarına göre ahlaki ve sosyal felsefenin bir parçası olarak görülürken, bazılarında göre tamamen eğitim sorunlarının ortaya çıkardığı bir eğitim dalıdır. Eğitim felsefesi farklı ekoller tarafından değişik şekillerde yorumlanmaktadır. Eğitim kavramı eğitim felsefesinin doğasına göre şekil almaktadır.¹¹

Bu makalede Ezilenlerin Pedagojisi adlı eseri ile bireyin özgürlüğünü ve özne olma durumunu eleştirel pedagojinin merkezine koyan Paulo Freire'in eğitim felsefesi incelenmiştir. Freire'in diyalog, praxis, bankacı eğitim modeli, sorun tanımlayıcı anlayış ile ilgili öne sürdüğü düşünceler eleştirel eğitim felsefesi ile ilişkilendirilerek açıklanmıştır. Sözü edilen çerçevede Paulo Freire'in eğitim felsefesinin eğitime yeni bir bakış açısı getirip getirmediğini tartışmak bu çalışmanın problem cümlesini oluşturmaktadır.

1.1. EĞİTİM FELSEFESİ

Eğitim ve felsefeyi bir araya getiren unsurların ne olduğunu ve eğitim felsefesinin hangi sorulara cevap aradığını daha iyi kavrayabilmek adına önceliğimiz eğitimin ne olduğu üzerine düşünmek olmalıdır. Cevizci, eğitimi, bir toplumun kültürünün, sahip olduğu değer yargılarının, bilgi ve beceri birikiminin sonraki nesillere aktarılma aşaması; bu aşamayı da okul gibi kurumlarda meydana gelen bir faaliyet olarak tanımlar.¹² Bu tanıma daha öznel çerçevede değerlendirecek olursak, eğitimin bireyin sahip olduğu yetenek ve özellikleri keşfetmesini sağlayan ve onun kendini gerçekleştirmesini amaçlayan yaşamsal bir faaliyet olduğunu söyleyebiliriz. Aristoteles, insanın hedefine ulaşabilmesi için gerekli olan yolun eğitimden geçtiğini söyler. Başka şekilde ifade edecek olursak, eğitim ve insanın ortak bir paydada buluştuğunu düşünen Aristoteles'e göre, eğitimin öncelikli amacı insanın kendisini tam olarak gerçekleştirebilmesidir.¹³ Immanuel Kant ise eğitimin bir birey için ifade ettiği önemi şu cümlesi ile dile getirmiştir: "İnsan ancak eğitimle insan olmaktadır".¹⁴

Öyleyse eğitimi insan olma yolundaki çabalar bütünü olarak yorumlayabiliriz. Birey, birçok farklı boyutu bulunan ve karmaşık olan eğitimi boyunca değişik aşamalardan geçer. Nihai olarak eğitimin yaşamı için ne kadar önemli olduğunu fark edebilir. Seneca'nın da ifade ettiği gibi, "insan okul için değil hayat için öğrenmelidir".¹⁵ Eğitim kişiye kendini gerçekleştirebilmesi için fırsatlar sunar. Eğitim, toplumun ve bireyin beklentileri de göz önünde bulundurarak yetiştirdiği çocukları, kişilik sahibi ve ne istediğini bilen bireyler haline getirmeyi; buna ek olarak da toplumsal sorunları fark edip, eleştirebilecek, değiştirebilecek potansiyele sahip yurttaşlar yetiştirmeyi amaçlayan bir olgudur.¹⁶ Eğitim kavramı gelecek nesilleri yetiştirme teşebbüsü olarak belli bir amaca işaret etmektedir. Belli hedefleri içinde barındıran bir kavram olarak, kültürün de gelecek kuşaklara aktarılmasında önemli bir role sahiptir. Cicero, insanı akıl sahibi yani eğitilme kabiliyeti olan bir varlık olarak kabul eder.¹⁷ İnsanların sahip olduğu yetileri geliştirmesi, bilgi, beceri ve tutum kazanabilmesi, yaşadığı topluma uyum sağlayabilmesi eğitim ile mümkündür. Eğitimin, tüm bu amaçları nasıl gerçekleştireceği sorusu bizi felsefeye götürmektedir. Ne için, nasıl ve ne tür bir insan yetiştireceğiz sorusunun felsefi bir zemin üzerinden cevaplanması ve temellendirilmesi, eğitim faaliyetlerinin niteliği açısından önemlidir.

Eğitim felsefesi, Sanayi Devrimi sonrasında modernleşme hareketinin bir unsuru olarak, eğitimin zamanla evrensel bir karakter kazanması ve bünyesine kurumsal düzeyde hemen herkesi katmaya başlamasıyla ortaya çıkmıştır. O, eğitimin ne olduğunu tartışan, onu tanımlayan faaliyetleri, eğitim alanını oluşturan kavramları sorgulayıp çözümlenmeye çalışan felsefe disiplini olarak adlandırılır. Eğitim felsefesi tarafından çok uzun zamandan beri konu edinilen birçok kavram vardır. Bunların başında, öğrenme, öğretme, öğrenci ya da eğitilen insan, disiplin, eğitim, ödül, ceza gibi kavramlar gelir. Bu kavramların yanı sıra, eğitimin ne

11 Mustafa Ergün, *Eğitim Felsefesi* (Ankara: Pegem Yayıncılık, 2009), 5.

12 Ahmet Cevizci, *Felsefe Sözlüğü* (Bursa: Paradigma Yayınevi, 1999), 284.

13 Ahmet Cevizci, *Eğitim Felsefesi* (İstanbul: Say Yayınları, 2019), 52.

14 Kemal Aytaç, *Avrupa Eğitim Tarihi* (Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2018), 238.

15 Aytaç, *Avrupa Eğitim Tarihi*, 69.

16 İbrahim Kurt, *Eğitim Felsefesinin Mahiyeti, Fonksiyonu ve Geleceğine İlişkin Bir İnceleme* (Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2016), 55.

17 Aytaç, *Avrupa Eğitim Tarihi*, 67.

olduğu, hedefi, kimlerin eğitileceği, insanlara ne öğretilmesi gerektiği gibi sorular da eğitim felsefesinin başlıca sorularını oluşturmaktadır. Buradan da anlaşılacağı gibi felsefenin epistemoloji, ontoloji, etik ve siyaset felsefesi gibi teorik ve pratik dalları bulunduğu gibi, eğitim felsefesinin de bu boyutları vardır. Öğrenci ve öğretmenlerin kurduğu eğitim ilişkisi ve bu ilişkinin niteliği eğitim felsefesinin varlık veya ontolojik boyutunu oluşturmaktadır. Öğrenciye kazandırılması amaçlanan bilişsel alışkanlıklar ve öğretilen bilgi, öğrenme kuramları ve eğitici kişinin kullandığı öğretim yöntemleri onun bilgi ile alakalı yönü yani epistemolojik boyutudur. Ontoloji ve epistemoloji eğitim felsefesinin teorik boyutlarını ifade etmektedir. Eğitimin bir de etik boyutu vardır. Burada, eğitim faaliyetleri sırasında uyulması gereken kurallar, öğrenciye aktarılacak değerler ve ahlak eğitiminin niteliğinin ne olması gerektiği sorgulanır. Etik, eğitim felsefesinin pratik boyutunu ifade eder.¹⁸

Eğitimin felsefesinin teorik ve pratik yönlerinin yanında, felsefenin kendisinde olduğu gibi normatif ve eleştirel boyutları da vardır. Normatif/ preskriptif yönelim, eğitim felsefesindeki en eski ve etkili yönelimi temsil etmektedir. Eğitimin nasıl anlaşılması ve ne şekilde olması gerektiğini açıklayıp buna uygun bir eğitim kuramı öne sürer. Buna örnek teşkil etmesi için, Platon'un Devlet adlı eseri verilebilir. Kapsayıcı, hayali bir vizyon içerisinde ideal bir devlet tasarısı sunulurken, eğitimin nasıl olması ve öğretimin nasıl temellendirilmesi gerektiği de açıklanmıştır.¹⁹ Analitik yönelimde ise, insanları eğitimle ilgili tercihlerinin nasıl olması gerektiği ile ilgili etkilemenin etik olmadığı görüşü vardır. Bu yönelim, insanların eğitim ile ilgili kavramları düşünürken daha sorgulayıcı bir tavır takınmalarını sağlamayı amaçlar. Eğitim felsefesinin üçüncü yönelimi eleştirel eğilimdir. Eleştirel eğitim felsefesinin ilgilendiği problemler okul, aile, devlet, sermaye kurumları gibi yapıların eğitimle olan ilişkisi ve ona karşı olan yaptırımlarıdır. Bu kurumların eğitim üzerindeki etkileri ve baskıları, bunlara paralel olarak meydana çıkan problemler eleştirel pedagojinin kapsamını oluşturmaktadır. Eleştirel anlayış, eğitimin boyun eğme, kurallara sadık kalarak hayatı devam ettirme ve baskıcı gücü içselleştirme yolu ile eğitimin bireyin özgürlüğünü ve yaratıcılığını yok ettiğini savunmaktadır. Eğitim bu anlamda belirli bir grubun bir şeyler öğretmeye çalıştığı bir tasarıdır. Hâkim ideolojiye göre şekillenen, güç ilişkilerini ve hiyerarşiyi meşrulaştıran aktif bir ilişki sürecidir.²⁰ Eleştirel eğitim felsefesi, toplumda ezilme ve ötekileştirme ile karşı karşıya olan bireylerin yaşantıları ve ihtiyaç duydukları ile ilgilenmektedir. Bu nedenle eleştirel öğretmenler, öğrencilerinin sistem tarafından yok sayılan seslerini, metinlerini ve bakış açılarını arayıp ortaya çıkarırlar.

20. yüzyılın ikinci yarısından başlayarak beyaz-egemen Batı kültürü, dünyadaki güç sahibi olan devletlerin iktidarına bağlı olarak, okul öğretimini kullanarak büyük bir "eğitim gücü" haline gelmiştir ve bunun karşısında duran fikirler, eğitim ile onun uygulama şeklini ifade eden pedagoji arasında bir ayrıma sebep olmuştur. Amerikan toplumundaki kurumsal ırkçılığa dayalı toplum düzenini anlayabilmek için bunu içeren eğitim sisteminin de tam olarak ne olduğunu anlamak gerekmektedir. Peter Mayo yaptığı bir konuşmada, "öğretmenlerin ve öğrencilerin zihinlerini, Avrupa merkezli çerçevenin dışındaki okuma, düşünme ve eylemlerle sömürgelikten kurtarmak" fikrini eleştirel pedagojinin en önemli uygulamalarından birisi olarak görmektedir.²¹ Eğitimin politikadan bağımsız olmadığı, okullarla sınırlı kalmadığı, medya, sözlü ve yazılı kaynaklar aracılığıyla da egemen kültürün çıkarlarının beslendiğine dair eleştirel bir anlayış geliştirilmelidir. Bu pedagojide eleştirel yeterlilik geliştirilebilmesi için yazılı ifade yeteneklerinin güçlendirilmesi üzerinde durulurken, dünyaya eleştirel bir gözle bakmalarını sağlayacak bilgi ve yetiler de kazandırılması amaçlanmaktadır.²²

Eleştirel eğitim felsefesi, Kıta akımlarından, Marksizm'den ve eleştirel teoriden büyük oranda etkilenmiştir. Eğitimin tarafsız olamayacağını, esas itibarıyla politik olduğunu savunmuştur. Bu yüzden eğitim kavramının, mevcut sistemi korumayı ve ona itaat edecek bireyler yetiştirmeyi hedeflediğini öne sürer. İnsanlara eğitim yolu ile bu tür amaçları fark etme, onlara karşı kendilerini koruyabilme ve eleştirel düşünme

18 Erdoğan Tezci(ed.), *Eğitim Felsefesi: Temeller, Ekoller ve Kavramlar* (İstanbul: Nobel Yayınları, 2019), 16.

19 Cevzici, *Eğitim Felsefesi*, 15.

20 Adem Yıldırım, *Paulo Freire ve Ivan Illich'in Eğitim Anlayışları Üzerine* (Ankara: Anı Yayıncılık, 2013), 38-39.

21 Lale Demirtürk, *Eleştirel Pedagoji* (Ankara: Cedit Yayınları, 2017), 22.

22 Henry A. Giroux, *Eleştirel Pedagojinin Vaadi*, çev. Umre Deniz Tuna (İstanbul: Kalkedon Yayınları, 2007), 23.

yeti kazandırmayı amaçlar.²³ En büyük temsilcilerinden biri, Brezilyalı eğitim felsefecisi Paulo Freire'dir. Radikal bir eğitimci olarak bıraktığı güçlü etkiler ışığında eleştirel pedagojinin en önemli temsilcisi olduğunu söyleyebiliriz. Eğitim sorununu ciddiye alan ve onunla gerçek anlamda yüzleşen Freire, dikkatini bu konuya yoğunlaştırmış ve çalışmaya başlamıştır. Uzun yıllar süren çalışmaları sonucunda, eğitim felsefesi alanında yeni ve yaratıcı eserler vermiştir. Kadınları ve erkekleri özgürleştirerek yeni bir dünya yaratmayı hedeflerken, aynı zamanda birçok farklı kişinin görüşlerinden faydalanarak kendine özgü bir bakış açısı geliştirmeye çalışmıştır

1.2. PAULO FREIRE (1921-1997)

Bir insanın fikirleri hayatta karşılaştığı problemler ile şekillenmektedir. Bu problemler çoğu zaman asıl sorunlara açılan pencerelerdir. Paulo Freire'in felsefesi ve pedagojisi de onu yaşamın asıl sorunlarına yönlendiren problemleri fark etmesi ile ortaya çıkmıştır. Freire, 1921 yılında Recife'de (Brezilya) orta sınıf bir ailede doğmuştur. Dünyaya geldiği ve çocukluk yıllarını geçirdiği ev ağaçlar arasındaydı ve ona zengin bir öğrenme ortamı sunuyordu. Okumayı ve yazmayı, okula gitmeden önce ebeveynlerinin yardımı ile ona ait olan dünyanın sözcükleriyle öğrenmişti. Belki de okumaya verdiği önem, onu hayatla bütünleştiren yanı sıra daha bu yaşlarda ortaya çıkmaya başlamıştı. Okula gitmesi sözcük dünyası ile olan bağını giderek kuvvetlendirmiş ve bir metni anlayarak ve duyarak yorumlama konusunda tecrübe sahibi olmasını sağlamıştır.²⁴

1929 yılında ABD'de ortaya çıkan ekonomik bunalım Brezilya'yı ve Freire ailesini de etkilemiştir. Bunun sonucunda ailesi orta sınıf statüsü kaybetmiş ve Freire yoksul insanların yaşamı ile tanışmıştır. Ailesi Morro da Saude isimli altsınıf bir bölgeye taşınmak zorunda kalmıştır. Burada yaşadığı deneyimler onun felsefesinde büyük bir etkiye sahiptir. Freire, burada sınıf temelli bir toplumu ve onun koyduğu sınırları bizzat görmüştür. Buradaki yoksul çocuklarla dayanışma içine girmiş, aynı kaderi, aynı açlığı paylaşmıştır. Tüm bu dayanışma ve hayatta kalmanın yollarını arama ortaklığına rağmen yoksul çocukların gözünde aynı olmadıklarını söylemiştir. Freire'in ezenlere yönelttiği suçlamalar, romantik birer düşünceden ibaret değildir. Ezilmenin sebep olduklarına açtığı savaş köklerini gerçek ve maddi bir tecrübeden almaktadır.²⁵ Bunalım, Freire'in öğrenim hayatını da etkilemiş, kesintili ve yoksullukla mücadele ettiği bir öğrenim hayatı olmuştur. Portekizce eğitiminin ardından hukuk öğrenimi gören Freire, kısa bir dönem avukatlık yapmıştır. Daha sonra orta öğretim düzeyinde Portekizce öğretmenliği yapmıştır. Freire'in öğretmenlik deneyimi ileride geliştireceği okuma-yazma yönteminin temelleri için bir zemin oluşturmuştur. 1944 yılında kendisi gibi öğretmen olan karısı Elza ile tanışır.²⁶ 1947 yılında sosyal hizmet sunan bir kamu kuruluşunun eğitim ve kültürden sorumlu müdürlüğünü üstlenerek on yıl bu görevde kalmıştır. Burada yoksul çocuk ve ailelerle yakından çalışmıştır. Bu deneyimlerin doktora tezinde yansıttığı görüşler üzerinde derin bir etkisi vardır.²⁷

Eğitim felsefesi alanındaki görüşlerinden ilk defa 1959'da Recife Üniversitesi'ndeki doktora tezinde bahsetmiştir. Daha sonra bu üniversitede eğitim tarihi ve felsefesi profesörü olarak görev almıştır. Aynı şehirde okuma yazma bilmeyenleri eğitime ile ilgili çalışmalarını yapmıştır. Ortaya koyduğu okuma-yazma metodolojisi Brezilya'nın kuzeydoğusunda Katolikler ve diğer gruplar tarafından sıkça kullanılmıştır. Freire'in yöntemi eski düzen tarafından bir tehdit olarak görülmüş ve toplumu kışkırttığı, düzeni değiştirme fikri verdiği ve ülkeyi Bolşevikleştirmeye çalıştığı söylenmiştir. O yıllarda okuma-yazma bilmeyenlerin oy kullanamadıklarını unutmamak gerekir. Freire, geniş halk kitlelerini okuryazar yaparak oy kullanmalarını sağlamıştır fakat bu durum kendisini gerici güçlerin hedefine sokmuştur.²⁸

23 Cevzici, *Eğitim Felsefesi*, 204.

24 Adem Yıldırım, *Paulo Freire ve Ivan Illich'in Eğitim Anlayışları Ekseninde Radikal Eğitim Eleştirisi Üzerine Bir Araştırma* (Kahramanmaraş: Sütçü İmam Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2010), 43.

25 Paulo Freire, *Ezilenlerin Pedagojisi*, çev. Dilek Hattatoğlu, Erol Özbek (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2020), 19.

26 Paulo Freire, *Yüreğin Pedagojisi*, çev. Özgür Orhangazi (Ankara: Ütopya Yayınları, 2019), 7.

27 Paolo Vittoria, *Paulo Freire: Diyalogun Pedagojisine Giden Yol*, çev. Yasemin Tezgiden Cakcak, Erdal Cakcak (İstanbul: Kalkedon Yayınları, 2017), 8.

28 Vittoria, *Paulo Freire: Diyalogun Pedagojisine Giden Yol*, 31.

Kuzey Amerika’da belli bir süre kalan ve eğitimle ilgili fikirlerini ortaya koyan Freire’in düşünceleri burada ilgiyle karşılanmıştır. Harvard Educational Review’da yetişkinler için okuryazarlık ve bilinçlenme ile ilgili çeşitli makaleleri yayımlanmıştır. Bu süre içerisinde Jonathan Kozol, Ivan Illich gibi radikal eğitimciler ile tanışma fırsatı bulmuştur. 1970 yılında Harvard ile yolları ayrılmış ve merkezi Cenevre’de bulunan Dünya Kiliseler Birliği Eğitim Bürosu’nda özel danışmanlık görevini üstlenmiştir. Afrika ülkelerindeki çalışmalarını da içeren bu dönem için eğitime aktif katılımının ve etki alanının arttığı fark edilmektedir. Yine bu dönemde, 1971’de Kültürel Eylem Enstitüsü’nü kurmuştur. Bu enstitü, bilinçlenmeyi temel alan bir eğitim kuramını araştırmayı ve uygulamayı amaçlamaktadır. 1973’te İngiltere’deki Açık Üniversite tarafından eğitime katkıları adına onursal doktora verilmiştir. Freire, 1975 sonrasında yaptığı çalışmalarında daha çok bağımsızlığını yeni kazanmış ülkelerin sorunlarına ve bunlara çözüm olabilecek eğitim uygulamaları geliştirmeye odaklanmıştır. 1979 yılı sonlarında Brezilya’da sürgüne gönderilmiş beş bin kişiyi kapsayan af ile ülkesine dönmüş ve São Paulo’da, Pontificia Katolik Üniversitesi’nde görev almıştır.²⁹

1.3. PAULO FREIRE’İN EĞİTİM FELSEFESİ

H. Giroux, Freire’i hiçbir sınıfa veya kültüre ait olmayan bir sınır entelektüeli olarak tanımlamaktadır. Yazdıklarında ezilmeye çalışılmış, baskıya maruz kalmış toplumların içinde bulunduğu olumsuz koşulları ele almış ve eğitim, politika, özgürlük, otorite, emperyalizm gibi kavramların bunlarla ilişkilerini açıklamaya çalışmıştır. Freire’in asıl hedefi insan olmanın anlamını ve insanileşmiş bir dünyanın nasıl oluşturulabileceği konusunda yol gösterici olmaktır. Ona göre insan, kendini ve dünyayı dönüştürme yetisi olan bir varlıktır. İnsanları hayvanlardan ayıran bu yetenek ona içinde yaşadığı fiziksel dünyayı anlamlandırarak tarihsel bir alana dönüştürme ve içinde yaşadığı sınırları aşabilme imkânı verir.³⁰ İnsanların kendilerini sınırlayan durumların üstesinden gelme gücüne sahip olmaları, karar verici durumuna gelmeleri ve eleştirel bilinçle etkinlikte bulunmaları ile mümkündür. Gerçekliğin dönüştürülmesi *insanın kendini sınırlayan durumları pasif bir konum sergileyerek kabul etmek yerine*, ona karşı çıkan sınır eylemlerde bulunması ile başarılıdır. Bu diyalektik bir ilişkidir, sürekli olarak yeni ‘sınır durumlar’ ortaya çıkar ve bunlar da beraberinde yeni ‘sınır eylemleri’ getirir. Bu ilişki sayesinde insan, kendini sürekli olarak yeniler ve ortaya çıkarttığı ürünlerle özgürce karşı karşıya gelir. Bu durumun anlamlı hale gelmesi için düşünce ve eylem birliği gerekmektedir. Freire, bunu ‘praksis’ kavramı ile açıklar. Praksis, teori ile pratiğin diyalektik bir ilişki içerisinde oldukları, dünyanın dönüşmesine fırsat veren bilinçli eylemin ifadesidir. Marksist bakış açısı ile uzlaşarak, insanın kendi pratik etkinliği ile nesnel bir dünya oluşturmasının, onun bilinç sahibi bir varlık oluşunun göstergesi olduğunu düşünür.³¹

Freire, insana yüklediği bu anlam ile fikirlerini desteklemektedir. Onun deyişi ile “İnsanın ontolojik yetisi, kendi dünyası üzerinde eylemde bulunan ve bu dünyayı dönüştüren bir özne olmak ve bunu yaparken bireysel ve kolektif olarak daha tam ve zengin bir hayata giden yepyeni olanaklara doğru hareket etmektir.”³² Onun bahsettiği bu dünya insanın edilgen bir biçimde boyun eğerek kabul ettiği bir yer değil, insan-dışılaştırıcı etkenleri yok ederek, daha iyi özelliklere sahip olanı yaratma cesaretine göstererek çözmeleri gereken bir problemdir. Onun savunduğu düşünce şudur: Ne kadar “cahil” ya da “sessizlik kültürü” içinde hapsolmuş olursa olsun, her insan diğerleri ile diyalog kurarak kendi dünyası ile yüzleşerek ona eleştirel bir biçimde bakma yeteneğini kazanabilir. Eğer uygun araçlar sağlanırsa, insan kendi bireysel ve sosyal gerçekliğini aşamalı bir şekilde kavrayabilir, bu gerçeklik ile ilgili kendi algılayışının bilincine vararak, onu eleştirel bir şekilde ele alabilir. Bu gerçekleşirken, söz yeni bir anlama sahip olur. İnsanın kendi çevresini anlamlandırmasını sağlayan ve potansiyelini keşfettiği bir araçtır.³³

29 Serap Ayhan, “Paulo Freire: Yaşamı, Eğitim Felsefesi ve Uygulaması Üzerine”, Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES) 28 (1995), 196-197.

30 Zafer Yılmaz, “Paulo Freire’in Felsefesinde Özgürleşmenin Aracı Olarak Eğitim”, Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi 22 (2016), 301-302.

31 Ayhan, “Paulo Freire: Yaşamı, Eğitim Felsefesi ve Uygulaması Üzerine”, 198.

32 Freire, *Ezilenlerin Pedagojisi*, 48.

33 Freire, *Ezilenlerin Pedagojisi*, 48-49.

Chomsky, Freire için, onun okuryazarlığı bilinç yükseltmenin bir aracı olarak gördüğünü söylemektedir. Ona göre bilinçlenme, ezilenlerin kendi sözlerine tekrar sahip çıkmalarını içermelidir. Ezilenlerin kendi sözlerini söyleyebilmeleri için geri almaları gereken hak budur. Egemen güçlerin ellerinde tutmak için büyük çaba sarf ettiği hak budur; ezilenlerin sözlerine ipotek koymaya çalışırlar.³⁴ Freire, egemen güçlerin bu amaçlarına ulaşmalarında eğitimin önemli bir araç olduğunu savunmaktadır. Tarafsız eğitim diye bir şeyin olamayacağını, eğitimin ya genç kuşağın bugünkü sisteme uyumlu hale getirilmesine hizmet eden bir yol ya da bireylerin dünyalarını nasıl dönüştüreceklerini keşfettikleri bir özgürlük pratiği olabileceğini söylemektedir.³⁵ İnsanların içine hapsedikleri sessizlik kültürü bilgisizliğin olduğu kadar bu tarz bir eğitim anlayışının da ürünüdür. Freire, sessizlik kültürünün oluşmasını sağlayan eğitime olumsuz bir anlam yükler. Ona göre, geleneksel eğitim böyle bir yapıya sahiptir, insanların eleştirel bilince sahip olmaları yolunda bir engeldir. Geleneksel eğitim modelini, bankada yapılan işlemlere benzetmektedir ve ona “bankacı eğitim modeli” ismini vermektedir. Bu modele göre eğitim, “bir tasarruf yatırımı”, öğrenciler “yatırım nesnelere”, öğretmenler de “yatırımcılardır”.³⁶

Bu eğitim modelinde öğrenciler tamamen cahil olarak görülmektedir ve onları entelektüel anlamda nesneleştirmek esastır. Öğretmenin mutlak bilgi kaynağı olduğunu söyleyen yanlış bir ön kabule dayanır. Bu model halen varlığını sürdürmekte ve ezici, yabancılaştırıcı ve herkesi tek tip yapmayı amaçlayan toplum yapısına hizmet etmektedir.³⁷ Burada öğretmen, iletişim kurmaz bunun yerine, öğrencilerin sadece ezberlediği ve tekrarladığı yatırımlar yapar. Burada diyalog değil tek taraflı bir dayatma vardır. Freire, bu model yerine insanların dünyayı anlamlandırmalarını ve ona eleştirel bir bakış açısı ile yaklaşım değiştirmek için eylemde bulunmalarını amaçlayan “problem tanımlayıcı modeli” ortaya koymuştur. Bu modelde insanlar kendi kişiliğinin farkına vararak, bilinçli eylemleri ile dünya ile kurdukları ilişkilerindeki sorunları fark etmeye çalışırlar. Öğretmen ve öğrenci aynı koşullardadır ve diyalog temelli bir iletişim kurarlar.³⁸ Bu yaklaşım baştan sona diyalojiktir. Bundan dolayı, öğrenen eğitimciden öğrendiği gibi, eğitimci de eğitilen kişiden öğrenir. Eğitimin özgürleştirilebilmesi için her ikisinin de öğrenenler ve bilinçli özneler olması gerekmektedir. Freire, hem eğitimcileri hem de öğrenenleri bir insanlaşma ilişkisinin özneleri olarak görmektedir. Ira Shor ile söyleşisinde, diyalojik eğitimde öğretmenin bildiği her şeyi eğitilenlerle birlikte çalışırken yeniden öğrendiğini dile getirmiştir.³⁹

1.4. BANKACI EĞİTİM MODELİNE KARŞILIK PROBLEM TANIMLAYICI MODEL

Freire, geleneksel eğitim sürecini bir bankanın işleyişine benzetmektedir. Buna bankacı eğitim modeli adını vermektedir. Bu model, öğrenenlerin anlatılanı mekanik bir şekilde salt ezberleme yolu ile öğrenmesine dayanmaktadır. Onları öğretmenler tarafından doldurulması gereken bidonlara dönüştürmektedir. Öğretmen bidonları ne denli doldurursa o derece başarılı bir öğretmen, öğrenciler ne ölçüde pasifse, doldurulmalarına ne kadar müsaade ediyorsa o kadar makbul öğrencilerdir. Bu şekilde eğitim bir “tasarruf yatırımı” haline gelmektedir. Öğrenciler “yatırım nesnelere”, öğretmenler de “yatırımcıdır”. Bu modelde öğretmenler iletişim kurmaz, bunun yerine tahviller çıkararak ve öğrencilerin ezberlediği ve tekrarladığı yatırımlar yapmayı hedefler. Burada öğrenciden beklenen kendisine yatırılanı kabul edip yıkmaktır. Öğrenciler, bu bilgileri arşivleme, onları raflara dizme şansına sahiptirler fakat burada asıl rafa kaldırılan muhayyile gücü, dönüşüm ve bilgi yoksunluğu yani bizzat insanların kendileridir. Çünkü kendileri bu sürecin özneleri olmanın ve praksis olmaksızın insanların hakikaten insani olmaları mümkün değildir. Bilgiye sahip olmak için, buluş ve yeniden buluş yöntemlerini kullanarak, umut dolu araştırmalarla peşinden koşmak gerekmektedir.⁴⁰

34 Freire, *Ezilenlerin Pedagojisi*, 26-27.

35 Freire, *Ezilenlerin Pedagojisi*, 50.

36 Yılmaz, “Paulo Freire’in Felsefesinde Özgürleşmenin Aracı Olarak Eğitim”, 306.

37 Vittoria, *Paulo Freire: Diyaloğun Pedagojisine Giden Yol*, 139.

38 Ayhan, “Paulo Freire: Yaşamı, Eğitim Felsefesi ve Uygulaması Üzerine”, 199.

39 Peter Mayo, *Özgürleştirilen Praksis: Paulo Freire'nin Radikal Eğitim ve Politika Mirası*, çev. Hasan Hüseyin Aksoy, Naciye Aksoy (Ankara: Dipnot Yayınları, 2011), 102.

40 Freire, *Ezilenlerin Pedagojisi*, 90.

Bu modeldeki öğretmen- öğrenci ilişkisi incelendiğinde, temelinin anlatıya dayandığı görülmektedir. Buradaki bağ, anlatan bir özne (öğretmen), ve pasif bir şekilde dinleyen bir nesneden (öğrenci) meydana gelir. Anlatılanlar ne ile ilgili olursa olsun, anlatılma sürecinde durgunlaşma ve taşlaşma eğilimi görülmektedir. Eğitim anlatım hastalığına yakalanmıştır. Öğreten kişi gerçeklikten sanki hareketsiz, cansız ve tahmin edilebilir bir şey gibi bahsetmektedir. Veyahut öğrencilerin mevcut gerçekliğinden çok uzak bir konularla ilgili uzun açıklamalarda bulunur. Kelimelerin içi boşaltılır, somutluklarından uzaklaştırılarak, yabancı ve yabancılaştırıcı laf kalabalığı haline getirilirler.⁴¹

Eğitim alanında öğrencileri cahil olarak görüp, entelektüel anlamda nesneleştirmeye çalışan ve öğretmeni mutlak bilgi kaynağı olarak gören bankacı eğitim modelinde öğretmenler öğrencilere konuşma yapar, onlarla konuşmaz. Freire'e göre bu model aşağıda belirtilen uygulama ve tutumları takip eder:

- a) Öğretmen öğreten, öğrenci ise öğrenendir.
- b) Öğretmen mutlak bilgi kaynağı, öğrenci ise hiçbir şey bilmeyen taraftır.
- c) Öğretmen düşünen, öğrenci ise düşünülendir.
- d) Öğretmen konuşur, öğrenci ise dinler.
- e) Öğretmen düzeni sağlayan, öğrenci ise bu düzenin kurallarına boyun eğendir.
- f) Öğretmen eylemde bulunur, öğrenci ise öğretmenin eylemi aracılığıyla eylemde bulunduğu izlenimine kapılır.
- g) Öğretmen program içeriğini belirler, öğrenci ise buna adapte olur.
- h) Öğretmen bilginin otoritesini, öğrencilerin özgürlüğüne karşı ortaya koyduğu mesleki otoritesi ile karşılaştırır.
- ı) Öğretmen öğrenme sürecinin öznesidir, öğrenci ise yalnızca nesnedir.⁴²

Freire başkalarını tamamen cahil yerine koyup kendini üstün görme anlayışının baskı ideolojisinin yapıtaşı olduğunu savunmaktadır. Öğrenciler üzerlerine yüklenen malzemenin ağırlığı altında ne kadar ezilirlerse, dünyayı anlamlandırma yetisinden ve eleştirel bakış açısından da o denli uzaklaşacaklardır. Dünyanın dönüştürülmesini istemeyen bankacı eğitim modeli, ezenlere hizmet eder ve böylece hakim ideolojinin pratiğine dönüşür. Ezilenlerin bilinci gelişirse ve mevcut durumlarının sebebi olan koşulları fark ederlerse, ezilenlerin huzuru kaçır çünkü onların huzuru ezilenlerin dünyayı ne kadar sorguladığına bağlıdır. Freire, insanların özgürleşmesi ve içinde dünyayı dönüştürebilmeleri için reddettiği “bankacı eğitim modeli” yerine, “problem tanımlayıcı eğitim modeli”ni öne sürer.⁴³

Problem tanımlayıcı eğitim modeline göre, insan, içinde olduğu dünyayı eleştirel bir bakış açısı ile görebilmek için kendini geliştirmelidir. Bu şekilde, birey, içinde yaşadığı dünyayı durağan bir gerçeklik olarak değil, değişimin odağında bir gerçeklik olarak algılar. Bankacı eğitim modeli, insanın yaşadığı dünyada neden var olduğuna ilişkin gerçeklikleri mit haline getirerek gizleme eğilimindedir. Problem tanımlayıcı eğitim, bu mitleri ortadan kaldırmaya çalışır. Bunu yaparken, diyalogu eleştirel bilincin oluşmasında en önemli öge olarak görür. Öğretmenlerin rolü bilgiyi aktarmak değil, öğrenmeyi kolaylaştırmak, öğrenmeye rehberlik etmektir. Öğrenciler ise, öğrenme sürecinin ortağı, eleştirel olarak düşünebilen öznelere. Bankacı eğitim anlayışı, yaratıcılığı yok ederek onu engellerken, problem tanımlayıcı model yaratıcılığa dayanır ve insanları özgürleştirmeyi amaçlar.⁴⁴

Freire'in metodunda, bilgi ve öğrenenin mevcut durumu arasındaki güçlü ilişkide, öğrencinin kullanabileceği bir alan olduğu varsayılır. Bu alan kişinin yaşam deneyimidir. Eğitimci bilginin “depolama” yoluyla değil, öğrenenin eleştirel yeteneklerine odaklanarak ortaya çıkmasını sağlar. Bilgiyi aktarmak yerine eğitimci soru sorar ve konuları problem haline getirir. Problem tanımlayıcı eğitimin pedagojisi cevaplardan

41 Yıldırım, *Paulo Freire ve Ivan Illich'in Eğitim Anlayışları Üzerine*, 106.

42 Freire, *Ezilenlerin Pedagojisi*, 91.

43 Yılmaz, “Paulo Freire'in Felsefesinde Özgürleşmenin Aracı Olarak Eğitim”, 306.

44 Freire, *Yüreğin Pedagojisi*, 13.

çok sorulardır. Bu pedagoji, yabancılaşmış ve insandılaşmış öğrenme ortamlarında tercih edilen eğitim modelinin karşısında yer almaktadır.⁴⁵ Freire, bankacı eğitime alternatif olarak sorun tanımlayıcı eğitimi, ehlileştirilmeye karşı özgürleştirmeyi, sessizlik kültürüne karşı eleştirel bilinçlenmeyi, monoloğa karşı diyalogu kullanmıştır. Bireyin bir nesne konumunda olduğu bankacı eğitim modelinin terk edilmesi gerektiğinin savunucusudur. Bunun için insanı merkeze alan, onu öğrenmesinde özne yapan problem tanımlayıcı anlayışı öne sürer. Bu anlayışın somut olarak görüldüğü bir uygulama da eğitimde diyalogun kullanımınıdır. Diyalog, Freire pedagojisinin temel öğelerinden biridir.⁴⁶

1.5. DİYALOG TEMELLİ EĞİTİM

Diyalog, inan doğasının gereksinimi ve öğretmenin adil duruşunun bir göstergesidir. Diyalogdan yoksun bir ortamda iletişim yoktur ve iletişim hayatın özüdür.⁴⁷ Yaşamımız ve deneyimlerimiz üzerine düşündüğümüzde, bizler birer özne ve toplumun bir bireyi olarak, ilişkisel ve tarihsel varlıklar olduğumuzu fark ederiz. İletişim kurma ve diyaloga girme ihtiyacı hissederiz. Bu ihtiyaç, dünyadaki varoluşumuzun bir parçasıdır. Öğretim de bu gerçeği göz ardı etmez. Eğer eğitim diyaloga duyulan varoluşsal ihtiyacı yok sayarsa, insan doğasının önemli bir parçasını, kimsenin her şeyi bilmediğini ve kimsenin mutlak bilgiye sahip olmadığını da yok saymış olur.⁴⁸ İnsani var oluş, sahte sözlerle değil ancak dünyayı dönüştürecek sözlerle beslenir. İnsanca var olabilmek, dünyayı adlandırmak yani onu değiştirmektir. İnsanlar suskunluk içinde değil, sözle, çalışmayla, eylem ve düşünce ile dünyayı adlandırırlar. Fakat bunun için gerçek sözü söylemek üç beş kişiye özel değil, her bireyin hakkıdır. Sonuç olarak, kimse gerçek sözü bir başına dile getiremeyeceği gibi kimsenin yerine de söyleyemez. Diyalog insanlar arasındaki bir yüzleşmedir ve bir yaratma etkinliğidir. Bir kişinin başka bir insan üzerindeki hakimiyetin aracı değil, insanların özgürleşmesi için dünyanın fethidir. Eğer büyük bir dünya ve insan sevgisi yoksa diyalog da yoktur. Bir yaratma etkinliği olabilmesi için sevgi ile yoğrulması gerekmektedir.⁴⁹

Diyalog yalnızca sesin hakim olduğu bir gerçeklik değil, duyguların ve empatinin ortak ilişki içinde var olduğu bir süreçtir. Bu anlamda, insana inanç diyalogun en önemli gereğidir. Diyalog içinde bulunan kişiler önyargılarından arınarak hareket etmelidirler. Gerçek bir diyalog eleştirel düşünüşe cesaret etmedikçe var olamaz. Diyalogda sürekliliği sağlayan eleştirelliktir. Diyalog için eleştirel düşünme dışında başka öğeler de gereklidir.⁵⁰ Sevgi hem diyalogun temeli hem diyalogun kendisidir. Bir baskı ve ezme ilişkisinde var olamaz. Öte yandan hiçbir diyalog alçakgönüllülük olmadan var olamaz. Dünyayı adlandırma ve yeniden yaratma edimi kibir ile sürdürülemez. Birlikte öğrenmeye çalışan insanların hesaplaşması olarak diyalog, taraflar alçakgönüllülükten mahrum ise devam ettirilemez. Sevgi, alçakgönüllülük ve insana inanç karşılıklı güveni de beraberinden getirir. Ayrıca, umut olmadan da diyalog olmaz. Umutsuzluk, suskunlaşmanın ve dünyadan kaçışın bir biçimidir. Diyalogcular çabalarından hiçbir şey beklemiyorlarsa, bu umutsuzluk ortamında da diyalog gerçekleşmez.⁵¹

Freire'in diyaloga biçtiği değer çerçevesinde, öğretmenin öğrenci üzerindeki mutlak hakimiyeti yok olur ve eğitim, bilgi aktarımı değil bilgi paylaşımına evrilir. Diyalog temelli bir eğitim ortamında, öğretmen ve öğrenci hem öğrenen hem de öğretendir. Öğrencinin öğretmeni ya da öğretmenin öğrencileri gibi kavramlar ortadan kalkar ve öğrenci-öğretmen, öğretmen-öğrenci gibi kavramlar ortaya çıkar. Bu durumda, öğretmen yalnızca bilgi aktaran ya da öğreten kişi değil, öğrencilerle diyalog halinde kendisi de öğrenen kişidir. Öğrenciler de öğrenirken aynı zamanda da öğreten kişilerdir. Bu şekilde, hem öğrenciler hem de öğretmenler eğitim sürecinin aktif özneleri durumuna gelirler.⁵²

45 Mayo, *Özgürleştiren Praksis: Paulo Freire'nin Radikal Eğitim ve Politika Mirası*, 108.

46 Yıldırım, *Paulo Freire ve Ivan Illich'in Eğitim Anlayışları Üzerine*, 110-111.

47 Freire, *Yüreğin Pedagojisi*, 92.

48 Vittoria, *Paulo Freire: Diyalogun Pedagojisine Giden Yol*, 131.

49 Freire, *Ezilenlerin Pedagojisi*, 107.

50 Yıldırım, *Paulo Freire ve Ivan Illich'in Eğitim Anlayışları Üzerine*, 133.

51 Freire, *Ezilenlerin Pedagojisi*, 110.

52 Yılmaz, "Paulo Freire'in Felsefesinde Özgürleşmenin Aracı Olarak Eğitim", 310.

Diyalog karşıtı bankacı eğitim anlayışı için içerik sadece öğrencilere anlatacakları konulardan ibarettir. Diyalog temelli, problem tanımlayıcı modeldeki öğretmen-öğrenci için eğitimin içeriği, bireylere bilmek istedikleri şeyler hakkında yapılan bir yeniden sunuştur. Gerçek eğitim çalışması bir kişiden diğerine aktarım olarak değil, iki tarafa da tesir eden, her iki tarafın da kendi bakış açılarını ve fikirlerini meydana getirmelerine fırsat sunan bir dünya aracılığıyla yapılır. Bu görüşleri, eğitimin program içeriğinin üzerinde inşa edilebileceği önemli konular şekillendirmektedir.⁵³ Freire'in eğitim kuramında bilgi, eğitimcinin ve eğitilenin birlikte araştırdıkları bir süreç olan diyalog üzerine kuruludur. Bu araştırma praxis üzerine kurulu olduğundan eylemi de içerir. Öğrenenler, aktif, meraklı ve yaratıcı öznelerdir. Burada derslik alışılmış bir derslik olmanın ötesinde, bilginin birlikte arandığı bir buluşma yeridir.⁵⁴ Freire hem eğitimcileri hem de eğitilenleri dayanışmayı esas almış bir insanlaşma ilişkisinin özneleri olarak görür. Ona göre eğitimci, diyalojik süreçte “öğretmen ve öğrencinin konuyu bilme ve yeniden bilme ortak eylemlerinde birlikte sarmalanmasını” temsil etmektedir. Öğretmenin bildiği her şeyi eğitilenlerle beraber çalışılırken yeniden öğrendiğini her konuşmasında belirtmektedir.⁵⁵

Sonuç olarak Freire eğitimcinin rolünün baskının karşısına özgürlüğü ortaya çıkarmak olduğunu savunmaktadır. Bunu sağlarken kullanılacak en önemli araç da diyalogdur. Eğitimciler, iletişim ve diyalog temelli bir yaklaşım izlemeli; konuşmadan önce dinlemeye, özgürlük ile rehberlik arasında bir denge kurabilmeye, alçakgönüllü ama disiplinli olabilmeye önem vermelidirler.⁵⁶

TARTIŞMA

Paulo Freire, 20.yüzyılın en önemli eğitimcilerinden biridir. Arjantinli bilim insanı Carlos Alberto Torres'in “Biz Freire ile birlikte veya Freire'ye karşı olabiliriz ancak Freiresiz olamayız” sözü de bunun kanıtı niteliğindedir.⁵⁷ Freire, sadece eğitim alanıyla değil toplumsal cinsiyet eşitliğiyle, ırkçılıkla, adaletle, kalıncımayla, sosyal refahla ve daha birçok sorunla ilgilenmiş ve bunlarla ilgili çalışmalar yapmıştır.⁵⁸ Eğitim ve öğretim faaliyetini ve onu etkileyen tüm unsurları analiz ederek görüşlerini ortaya koymuş, geliştirdiği eğitim felsefesi ile eğitime yeni bir soluk getirerek birçok kişiyi etkilemiştir.

Freire, okulu bir baskı aracı olarak görmüş ve tarafsız bir eğitimin olamayacağını savunmuştur. Eğitimle amaçlananın genç nesilleri hakim olan ideolojinin bir parçası haline getirmek ve onların var olan sisteme uyum sağlamalarını kolaylaştırmak olduğunu söylemiştir.⁵⁹ Freire'in bu düşüncesinden yola çıkarak her devletin kendi makbul vatandaşını yetiştirme yolundaki adımlarını izleyebiliriz. İmparatorlukların yıkılışı ve modern merkezi devletlerin ortaya çıkmasının beraberinde getirdiği “milli egemenlik” ilkesi, yeni bir insan ve yurttaş modeli ihtiyacı doğurmuştur.⁶⁰ Birçok düşünür okulun örnek yurttaş yetiştirmedeki rolünü ve önemini dile getirmiştir. Diderot, okulun bu husustaki görevi ile ilgili şöyle der: “Hükümdara gayretli ve sadık tebaalar; asillere faydalı vatandaşlar; toplum için bilgili, namuslu ve mümkün olduğu kadar sevimli unsurlar; ailelere iyi koca ve babalar; devleti düşünen büyük zekalar; dine vicdanlı ve sulhsever hizmetçiler sağlamak.”⁶¹ Bu düşünceden yola çıkarak, eğitimin buradaki rolünün vatandaşları evcilleştirerek, sessizlik kültürüne uyum sağlamalarını kolaylaştıran bir araç olduğunu söyleyebiliriz.⁶² Bu kültüre uyum sağlayabilen, merkezi otoriteye bağlı ve onun gücünü diğer unsurlar karşısında savunabilecek vatandaşların eğitimi için ortak bir aidiyet duygusuna ihtiyaç vardır. Ortak aidiyet bilincini aşılabilmesi için yurttaşlık eğitimi, 19.yüzyıldan itibaren eğitim programlarındaki yerini almaya başlar. Böylece okulun görevleri arasına okuma-yazma, matematik, ahlak ve din eğitimine ek olarak ihtiyaç duyulan vatandaş yetiştirme ve

53 Freire, *Ezilenlerin Pedagojisi*, 113.

54 Ayhan, “Paulo Freire: Yaşamı, Eğitim Felsefesi ve Uygulaması Üzerine”, 199.

55 Mayo, *Özgürleştirici Praksis: Paulo Freire'nin Radikal Eğitim ve Politika Mirası*, 102.

56 Vittoria, *Paulo Freire: Diyalogun Pedagojisine Giden Yol*, 134.

57 Mayo, *Özgürleştirici Praksis: Paulo Freire'nin Radikal Eğitim ve Politika Mirası*, 19.

58 Yıldırım, *Paulo Freire ve Ivan Illich'in Eğitim Anlayışları Üzerine*, 188.

59 Freire, *Ezilenlerin Pedagojisi*, 50.

60 Füsün Üstel, “Makbul Vatandaş”ın Peşinde (İstanbul: İletişim Yayınları, 2019), 11.

61 Aytaç, *Avrupa Eğitim Tarihi*, 182.

62 Freire, *Yüreğin Pedagojisi*, 15.

ona gerekli özellikleri kazandırma da eklenir.⁶³ Tek tip, eleştirme değil kabullenme temelli davranışlarıyla ön planda olan bu bireylerin eğitimi için gerekli olan yöntem de Freire'in bankacı eğitim modeli olarak tanımladığı modeldir. Bireye yaratıcı rolü değil, sadece seyirci rolü veren bu eğitim modeli, kişiyi bilinçli bir varlık olarak görmez. Eğitimci de mutlak doğruları ile öğrencileri doldurmayı hedefleyen kişidir. Bir bilinç sahibi oldukları düşünülmeyen, hayatları üzerinde dahi aktif bir rolleri olduğu yok sayılan bu insanlar, eğitim tarafından daha da edilgen duruma getirilirler. Freire, bu insanlar için şöyle demiştir: "Eğitilmiş insan uyumlulaştırılmış insandır çünkü dünyanın içine daha iyi uyar."⁶⁴Bu tarz bir eğitim de vatandaş da ezenlerin hedefleri için ideal olandır çünkü onların gücünü sürdürmesi insanların onlar tarafından oluşturulmuş dünyaya ne kadar uyduklarına ve ne kadar az sorguladıklarına bağlıdır. Kendi bilincine sahip olamayan kişi hakim ideoloji tarafından şekillendirilir. Eğitim, insanın bilinçlenmesini sağlayabileceği gibi, bilinçlenmenin önündeki tüm engelleri içinde barındıran bir araca da dönüşebilir.

Freire'in ortaya koyduğu problemler ışığında Türkiye'deki eğitim anlayışına da değinilebilir ve birtakım örnekler sunulabilir. Her ne kadar eğitim sistemi ile ilgili bazı düzenlemeler yapılmış ve yeniden yapılandırma yaklaşımının benimsendiği uygulamalar ortaya koyulmuşsa da, geleneksel eğitim anlayışından tamamen uzaklaşıldığı söylenememektedir. Bankacı eğitim modelindeki bilgi aktarma işlemine paralel olarak, mevcut eğitim sistemi öğrencilere problem çözme temelli, hayatla özdeşleşmiş, praksise dayalı bir eğitim öğretim sağlamaktan çok, konu ve kitap merkezli, ezberci bir model sunmaktadır. Yetiştirilmeye çalışılan bireylerin özelliklerine bakıldığında bilinçli, sorgulayan, kendinde söz söyleme hakkını gören kişiler değil, itaat eden, kurallara uyan kişiler olduğu görülmektedir.⁶⁵ Okullardaki vatandaşlık eğitimi ile amaçlanan aktif, hayatında söz sahibi, haklarını bilen ve talep eden, gerektiğinde hukuki olarak kendini savunabilecek bireyler değil, hâkim ideolojinin gücünü devam ettirecek, toplumsal düzeni sağlayacak unsurlar yetiştirmek olduğu söylenebilir. Bu vatandaş modeli, II. Meşrutiyet ile birlikte siyaset alanında en önemli simgelerden biri olmuştur. Cumhuriyet dönemindeki kitaplar da dahil olmak üzere dikkat çekici olan şudur: Vatandaşın tanımı yapılırken birey değil, vatandaşlar topluluğu vurgusu vardır. Kitaplarda sözü geçen ve eğitim politikası ile hedeflenen birey-vatandaş değil, topluluk-vatandaşdır.⁶⁶ Bireyi yok sayan, tek tip vatandaş yaratma idealine bağlı bu sistem de Freire'in karşısında durduğu bankacı eğitim modeline hizmet eden, içinde ezmenin tohumlarını barındıran bir sistemdir.

Eğitimin tarafsız olamayacağı görüşünün etrafında toplanarak, bu yanlılığın bireyden yana olması gerektiğini söyleyebiliriz. Bireyi merkeze alan, ders materyallerinde ya da eğitim politikasında ötekileştirmenin karşısında duran bir tavır sergilenmelidir. Freire'in savunduğu ve yapmaya çalıştığı var olmayan bir yöntem ortaya koymak değil, bireyi özgürleştiren ve bilinçlendiren bir eğitim pedagojisi sunmaktır. Bu süreçte öğrenciler bilinçli bir şekilde yaşadıkları hayatla başa çıkmayı, sorunlara eleştirel bir gözle bakmayı, ezen ve ezilen ilişkisindeki adaletsizlikleri dile getireceklerdi. Bu düşüncenin gerçekleşmesi için sürekli ve praksise dayalı bir düşünme gerekmektedir. Freire, sözün düşünme ve eylem ile eşit olduğunu öne sürerek, sözü praksis ile eşit bir konuma getirir. Kendi ifadesi ile "Gerçek sözü –bu; iş, praksis ile eş anlamlıdır– söylemek, dünyayı dönüştürmek demektir ama bu sözü söylemek üç beş kişinin imtiyazı değil, her insanın hakkıdır." Eğitimde özgürleşmenin ve kendi sözünü söyleyebilecek konuma gelmenin yolu eleştirel ve sorgulayıcı bir yöntemi benimsemekten geçmektedir. Paulo Freire, diyalog temelli problem tanımlayıcı eğitim modeli ile bireyi merkeze alan, ezen-ezilen ayrımını ortadan kaldıran, özgürleşmiş bir dünya ve eğitim modeli yaratmak istemiştir. Ortaya koyduğu görüşler bütünüyle uygulanamamış olsa da, birçok insanın dikkatini çekmiş ve eğitim kavramına yeni bir bakış açısı kazandırmıştır.

63 Üstel, "Makbul Vatandaş"ın Peşinde, 16.

64 Freire, *Ezilenlerin Pedagojisi*, 94.

65 Yıldırım, *Paulo Freire ve Ivan Illich'in Eğitim Anlayışları Üzerine*, 189.

66 Üstel, "Makbul Vatandaş"ın Peşinde, 73.

SONUÇ

Sonuç olarak, Paulo Freire, gerçek özgürleşmenin bir praksis olduğunu dile getirmiştir. Bunun da ancak bireylerin içinde buldukları dünyayı düşünmeleri ve harekete geçmeleri ile mümkün olabileceğini savunmuştur. Ona göre, toplumsal gerçeklik ile bilinç arasında bir ilişki vardır ve bu bağ eğitim ile şekillenebilir. Eğitim bilincin gelişmesini sağlayabileceği gibi, onu boş bir kap olarak gören mekanik bilinç anlayışına da hizmet edebilir. Başka şekilde ifade edecek olursak, kendi bilincinin farkında olamayan birey, egemen güçler tarafından şekillendirilir. Freire'in bankacı eğitim modeli olarak nitelediği geleneksel eğitim modeli, bireyi özne olarak değil, ona aktarılan bilgiyi kabul etmekle görevli nesnelere dönüştürür. Burada insanın kendini ve dünyayı anlamlandıracak farkındalığa ulaşması değil, hakim ideolojinin gücünü devam ettirmesine hizmet edecek bireyler yetiştirmek amaçlanmaktadır. Bu modelde yetişmiş bir bireyin kendine ait fikirleri yoktur, ona eğitim yoluyla aktarılmış ve ona aitmiş gibi sunulmuş olan düşünceler vardır. Bilincin boş bir kap gibi doldurulduğu bu eğitim modeli bizlere özgürlüğün de olmadığını gösterir. İnsanları özgürleştirebilmek onları praksis varlıklar haline getirmekle mümkündür. Bu da Freire'in problem tanımlayıcı eğitim modelinin en önemli amaçlarından biridir.

Bu modelde bilgi aktarımı değil, bilginin idrakı vardır. İnsanlar içinde buldukları dünyaya eleştirel bir bakış açısı ile bakmayı ve kendi kararlarının sorumluluklarını almayı öğrenirler. Bu da özgürleşmenin ilk adımıdır. Bireylerin özgürleşmesi ve bilinçlenmesi toplumun özgürlüğünün temelidir. Problem tanımlayıcı model, insanların dünyayı dönüştürme ve yeniden yaratma güçlerini ortaya çıkararak onları hayatlarında söz sahibi kılmayı hedefler. Özetle, Freire eğitimi insanlarda eleştirel bir bilinç oluşturma ve insani değerlere önem verilen özgür bir dünyanın inşasının en temel taşı olarak görmüştür. Ezen ve ezilen ayrımının ortadan kalkması ancak bununla mümkündür. Freire'in eğitim modeli kimi çevrelerce içeriği kenarda bıraktığı için ve bütün yönleriyle uygulanması mümkün olmadığı için eleştirilse de sahip olduğu farklı felsefi görüş itibarı ile birçok insanın dikkatini çekmiş ve eğitim kavramının yeniden düşünülmesini sağlamıştır.

KAYNAKÇA

- Alkan, Cevat. *Eğitim Felsefesi*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Basımevi, 1983.
- Arslan, Ahmet. *Felsefeye Giriş*. Ankara: Vadi Yayınevi, 1999.
- Ayhan, Serap. "Paulo Freire: Yaşamı, Eğitim Felsefesi ve Uygulaması Üzerine" *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)* 28 (1995), 193-205. https://doi.org/10.1501/Egifak_0000000294
- Aytaç, Kemal. *Avrupa Eğitim Tarihi*. Ankara: Doğu Batı Yayınları, 2018.
- Cevizci, Ahmet. *Eğitim Felsefesi*. İstanbul: Say Yayınları, 2019.
- Cevizci, Ahmet. *Felsefe Sözlüğü*. Bursa: Paradigma Yayınevi, 1999.
- Çüçen, Abdulkadir. *Bilgi Felsefesi*. Bursa: Asa Yayınevi, 2001.
- Demirtürk, Lale. *Eleştirel Pedagoji*. Ankara: Cedit Yayınları, 2017.
- Ergün, Mustafa. *Eğitim Felsefesi*. Ankara: Pegem Yayınları, 2009.
- Freire, Paulo. *Ezilenlerin pedagojisi*. çev. Dilek Hattatoğlu, Erol Özbek. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2020.
- Freire, Paulo. *Yüreğin pedagojisi*. çev. Özgür Orhangazi. Ankara: Ütopya Yayınları, 2019.
- Gökberk, Macit. *Felsefe Tarihi*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2015.
- Ibáñez, Félix Marti. *Felsefe Öyküleri*. çev. Hamide Koyukan. Ankara: İmge Kitabevi, 2000.
- Kurt, İbrahim. *Eğitim Felsefesinin Mahiyeti, Fonksiyonu ve Geleceğine İlişkin Bir İnceleme*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, 2016.
- Mayo, Peter. *Özgürleştirilen Praksis*. çev. Hasan Hüseyin Aksoy, Naciye Aksoy. Ankara: Dipnot Yayınları, 2012.
- Mengüşoğlu, Takiyettin. *Felsefeye Giriş*. İstanbul: İstanbul Matbaası, 1968.
- Tezci, Erdoğan (ed.). *Eğitim Felsefesi: Temeller, Ekoller ve Kavramlar*. İstanbul: Nobel Yayın, 2019.
- Uzunöz, Abdulkadir. *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2016.
- Üstel, Füsün. "Makbul Vatandaş"ın Peşinde. İstanbul: İletişim Yayınları, 2019.
- Vittoria, Paolo. *Paulo Freire: Diyalogun pedagojisine giden yol*. çev. Erdal Cakcak, Yasemin Tezgiden Cakcak. İstanbul: Kalkedon Yayınları, 2017.
- Wittgenstein, Ludwig. *Tractatus logico philosophicus*. çev. Ali Kozbek. İstanbul: Logos Yayınları, 1986.
- Yıldırım, Adem. *Paulo Freire ve Ivan Illich'in Eğitim Anlayışları Üzerine*. Ankara: Anı Yayıncılık, 2013.
- Yıldırım Adem. *Paulo Freire ve Ivan Illich'in Eğitim Anlayışları Ekseninde Radikal Eğitim Eleştirisi Üzerine Bir Araştırma*. Kahramanmaraş: Sütçü İmam Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2010.
- Yılmaz, Zafer. "Paulo Freire'in Felsefesinde Özgürleşmenin Aracı Olarak Eğitim". *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 22 (2016), 299-313.

EXTENDED ABSTRACT

Education provides opportunities to individual for self-realization. It also points to a certain purpose as an attempt to raise future generations. Cicero considers human as a rational being, that is, capable of being educated. Education is a complex process with different dimensions. A person passes through different stages during his education and he may finally realize how important education is to his life. Answering and grounding the question of why, how and what kind of person we will raise on a philosophical basis is important in terms of the quality of educational activities. There are many concepts that have been the subject of the philosophy of education for a very long time. Learning, teaching, student or person being educated, discipline, education, reward and punishment are the concepts that come to mind at first. Besides these concepts; Questions such as what education is, its aim, who will be educated, what will be taught to people, how this teaching should be done are the main questions of the philosophy of education. This orientation aims to enable people to adopt a more inquisitive attitude when thinking about educational concepts. The third orientation of the philosophy of education is the critical pedagogy. The problems that the philosophy of critical education deals with are the relations of structures such as school, family, state, capital institutions with education and their sanctions against it. Critical pedagogy argues that education destroys the freedom and creativity of the individual by obeying the rules, continuing life by being loyal to the rules, and internalizing the oppressive power. The philosophy of critical education is concerned with the lives and needs of individuals who are faced with oppression and marginalization in society.

A person's ideas are shaped by the problems he encounters in life. These problems are often windows to the real problems. Paulo Freire's philosophy and pedagogy emerged when he realized the problems that led him to the real problems of life. He mentioned his views in the field of philosophy of education for the first time in 1959 in his PhD dissertation at the University of Recife. Freire's main goal is to provide guidance on what it means to be human and how a humanized world can be created. According to him, man has ability to transform himself and the world. It is possible for people to have the power to overcome the situations that limit them, when they become a decision maker and have a critical consciousness. Freire's ideas are shaped by the meaning he attributes to human beings. In his words, a person's ontological competence is to be a subject who takes steps on and transforms his own world, and while doing this, to move towards a fuller and richer life that has brand new possibilities individually and collectively. This world is not a place that people accept passively its circumstances as they are and surrender. People should remove dehumanizing factors and have the courage to create a better one with better features. If appropriate tools are provided, man can gradually grasp his individual and social reality, become conscious of his own perception of this reality, and approach it critically. According to him, becoming conscious should include the effort of the oppressed to reclaim their own words. He says that there can be no such thing as impartial education, that education can either be a way that serves to adapt the younger generation to today's system or it can be a practice of freedom in which individuals discover how to transform their world.

He likens the traditional education model to bank transactions and calls it the "banking concept of education model". According to this model, education is "a savings investment", students are "investment objects" and teachers are "investors". In this educational model, students are seen as completely ignorant and it is essential to objectify them intellectually. It is based on the false assumption that the teacher is the absolute source of knowledge. This model is based on the fact that students learn what is told mechanically by memorizing. This model turns them into bins that must be filled by teachers. The more the teacher fills the cups, the more successful he is. The more the students are passive and let the teacher fills them, the more they are acceptable. When the teacher-student relationship in this model is examined, it is seen that its basis is lecturing. There are a teacher who gives a lecture and a student who listens to the lecture passively. Regardless of what is being taught, there is a tendency in students to become passive during this process. In the banking education model, which sees the students as ignorant in the field of education, tries to objectify them intellectually and sees the teacher as an absolute source of knowledge, the teachers make speeches to the students and do not talk to them. Freire argues that the understanding of self-righteousness by making others completely ignorant is the building block of the ideology of oppression. He advocates that the ban-

king education model, in which the individual is an object, should be abandoned. For this, he puts forward a problem-solving education approach that puts people in the center and makes them the subject of their learning. Another practice where this understanding is seen concretely is the use of dialogue in education. If there is no great love of the world and people, there is no dialogue. Love is the fundamental element of dialogue. Dialogue is not just a voice-dominated reality, it is a process in which emotions and empathy exists in a common relationship. People in dialogue should act by being free from their prejudices. A real dialogue cannot exist without the courage to think critically. It is criticality that ensures continuity in the dialogue.